

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

& ab Hieremia Patriarchæ censura, qua Confessionem Augustanam olim notaverat, aliquot articulis professionis Hollandicæ subscripsisset.

Vide lib. 1. cap. 14. § 3.

CAPVT XV.

Synopsis.

I. Principes tuentur constitutiones ecclesiasticas qua sunt promulgata & usu recepte. Promulgatio legum necessaria, ut sint nota, e Novella Iustiniani. Ordo promulgationis in Imperio; Et in Gallia.

II. An constitutionum ecclesiasticarum promulgatio Roma facta sufficiat. Communior, & verior opinio, non sufficere. Quod congruit cum lege naturali, & civili. Et exemplo Iustiniani, qui leges ecclesiasticas per provincias edebat, directis literis ad Patriarchas, ut eas Metropolitanis, hi autem Episcopis insinuarent. Hac necessitas probatur ex discrimine legum pontificiarum & regiarum.

III. Probatur etiam e Conciliis Lateranensi & Tridentino.

IV. Et praxi Universalis Ecclesie, in definitionibus Conciliorum Generalium per provincias publicandis; ut constat e Concilio Arelateni primo, & Niceno.

V. E Synodo quoque Sardicensi. Explicatus Athanasius, de numero Episcoporum qui ejus restitutioni subscripserunt. Et ex Hilario.

VI. E Concilio quoque Ephesino.

VII. Idem mos usurpatus ab antiquis Rom. Pontificibus, in Decretis suis edendis per provincias. Siricius eam curam imponit Himerio Tarracoeni Episcopo. Necessaria erat decretorum novorum Siricii editio, ex Innocentio. Qui decreta quoque sua publicari jubet.

VIII. Eo iure usus Zozimus; & Leo I. in capitibus fidei & disciplina. Gallicani Episcopi Decreta Romane sedis in synodis edebant, & canonibus inferebant.

IX. Explicatur quod obijci solet e Nicolao, qui Decretis Pontificum non editis in Gracia, obstringi Photium scripsit. E cuius verbis necessitas promulgationis colligitur.

X. Respondetur objectioni de vitandis excommunicatis ante promulgationem. Id novo & singulari iure receptum. Imò verò Innocentius in explicatione huius novi juris stat pro priore sententia. De tempore quo leges teneant, post editionem, fuse Menochius.

I. **T**VITIO quam Principes Canonibus & Decretis Pontificum præstant, ad eas constitutiones ecclesiasticas refertur quæ vim legum obtinent. Duæ autem conditiones omnino requiruntur ut leges omnes, tam ecclesiasticæ, quam civiles, effectum suum sortiantur. Vna est, ut legitime insinuatæ sint, & promulgatæ; altera, ut sint usu receptæ.

Promulgatio legum ideo necessaria est, quoniam qui legum sententiam ignorant, nulla religione ad observationem teneri

possunt. Vnde præcipua cura post leges conditas hæc fuit apud Græcos & Romanos, ut publicè proponerentur, & tabulis, columnis, vel axonibus affigerentur. Nolo antiquos mores repetere, cum fatius sit iis discutiendis immorari quorum usu quotidiano calent omnia iudicum tribunalia. Extat apud Iustinianum Novella constitutio, quæ modum publicandarum legum præscribit, & earum vim cohibet, donec redita fuerint.

*Novel. 66. F. 1. fa-
ll. nota. Conf. u.
1. §. 1. & 3.*
manifeste, ut vertit verus interpres, & elapsi fuerint duo menses à die insinuationis. Hæc autem promulgatio eo ordine procedit, ut constitutio à Principe ad Præfectos prætorio dirigatur: qui edictis publicè propositis, eam in civitate, ubi sedes prætoriana instituta est, omnibus notam reddant; deinde eam mittant ad omnes Præsides provinciarum, qui legem in metropolitana civitate & in ceteris civitatibus provincie publicari curabunt. Civitatis nomine non singulæ urbes & oppida alicujus provincie intelligebantur, sed illæ tantum quæ in laterculo Imperij descriptæ, civitatum nomine & dignitate erant insignitæ; quæ ferè omnes, sub Christianis Imperatoribus, episcopatibus decoratæ sunt. Idem ordo per Gallias etiam hodie obtinet, quoad Principum nostrorum Constitutiones.

Nam etsi Galliarum regnum juris Romani auctoritate non teneatur, ejus rationes amplectitur. Edicta autem Principum nostrorum ad Curias Parlamenti (à quibus vice sacra iudicatur, æquè ac olim à Præfedis prætorio) eo consilio mittuntur, ut in earum Auditoriis publicentur, in Acta redigantur, & præcepto Curiarum deinde ad Seneschallos exempla Constitutionum deferantur, qui promulgationi curandæ in civitate cui præsent incumbant. Administrationis publicæ forma, quæ hodie apud nos viget, paululum à Romani Imperij ordine discedit. Sed discrimen illud in provinciarum finibus, qui angustiores apud nos, potiùs quàm in re ipsa versatur. Etenim illi provincias solidas, id est, metropolitanam civitatem cum ceteris civitatibus quæ ab illa pendebant, Præsibus provinciarum credebant; cum apud nos Seneschallis aut Bajulis, qui vices præsidum obtinent, civitas una vel altera cum pago illius civitatis committi soleat. In prima Regum dynastia Constitutiones generales mittebantur ad Episcopos omnes & Iudices, quos Comites frequentius nuncupabant, quorum ministerium per unamquamque civitatem & pagum illi contributum diffundebatur. Qui ordo propagatus est in

Novel. 66. F. 1. fa-
ll. nota. Conf. u.
1. §. 1. & 3.

Vide Præceptionem Guicramini Regiam. 186. T. 1. Conc. Gall.

secundæ dynastie tempora , antè quàm regia Curia magistratibus ordinariis commissa esset. Capitula enim seu Edicta Principum à summo Cancellario Episcopis & Comitibus præbebantur , ut ea in suis diocesis & comitatibus quisque recitari procuraret ; ut docet Capitulare secundum Ludovici Pij. Summus Cancellarius Edicta regia condebat , teste Adalardo apud Hincmarum ; quemadmodum Comes Palatii iudiciis palatinis præerat , & Archipellanus controversiis canonicis quæ à Rege dirimebantur. Quæ iudicandi munera deinde in tertia dynastia in unam Cancellarij dignitatem coierunt.

II. Sed in controversiam deducitur an leges ecclesiasticæ promulgari debeant per provincias , an verò sufficiat eas in Romana Curia publicatas fuisse. Hinc stat Ioannes Andreas , & plerique ex Italia auctores , qui solam in Curia Romana promulgationem requirunt. Panormitanus verò , & omnes ferè Galli , Germani , & Hispani , qui quæstionem istam attigerunt , imò & Caietanus unus è purpuratis Patribus , necessariam esse per singulas provincias legis ecclesiasticæ publicationem contendunt validissimis argumentis. Cùm enim ex naturalis rationis præscripto , Imperatoria lege Iustiniani , quæ vim in rebus ipsis obtinet , cautum fuerit ut nemo teneri debeat novâ constitutione , donec in provinciis auctoritate publica fuerit promulgata , etsi in urbe regia publicis Edictis proposita fuerit , indeque cognitio novæ legis manare & per provincias ob frequentem provincialium commeatum diffundi possit , cur alio jure utemur , cùm de lege ecclesiastica Romæ promulgata ageretur , quò non adeo frequenter se conferunt hodie provinciales quàm olim cùm esset orbis gentiumque Domina ? Præsertim cùm fama legis editæ non sufficiat ; sed necessaria sit legis evulgatio , quæ fiat auctoritate publica , ne quis eam in dubium revocare possit. Huic rationi addenda est illa quæ apud omnes obtinet , nempe leges Imperatorum etiam ab Ecclesia observari , nisi in contrarium ecclesiastica lege fuerit statutum. Itaque constitutiones ecclesiasticæ eodem jure ordine & publicationis solennibus adstringentur , ex vi Novellæ Iustiniani ; præsertim cùm Novellarum corpus , aut saltem Iuliani Epitome olim à Romanis Pontificibus recepta fuerit , ut antè monui.

Hæc ratio inde multùm juvari posse mihi videtur , quòd Iustinianus hunc morem non solum in civilibus negotiis , sed etiam in legibus ecclesiasticis observaverit : quas ad

Patriarchas cujusque Dioceseos direxit , ut eas in Ecclesiis suarum sedium publicè proponerent , deinde ad Metropolitans mitterent , qui promulgatione in Ecclesiis facta , earundem legum insinuationem Episcopis sub se constitutis demandarent. Elegans est locus in Iustiniani Novella sexta , quæ de Episcoporum & Clericorum ordinationibus quamplurima statuit. *Sanctissimi siquidem Patriarcha uniuscujusque Diocesis hæc proponant in Ecclesiis sub se constitutis , & manifesta faciant Deo amabilibus Metropolitanis quæ à nobis constituta sunt. Illi quoque rursus proponant ea in metropolitana sanctissima Ecclesia , & constitutis sub se Episcopis manifesta faciant. Illorum verò singuli in propria Ecclesia hæc proponant ; ut nullus nostre Reipublice ignoret quæ à nobis ad honorem & ad augmentum magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi disposita sunt.* Eundem ergo ordinem sequi decet Summos Pontifices , seu legem novam ex fratrum consilio ferant , seu de Concilij generalis sententia ; cùm Ecclesiæ jurisdictio sedatior & temperatior sit quàm civilis & regia. Non parum momenti confert etiam ad ordinis hujus necessitatem magnum quod ex alio capite discrimen intercedit inter pontificiam & regiam auctoritatem. Etenim à synodis provincialium canones condi solent , quibus Ecclesiarum status componi potest , ut necessaria omnino non sit , in singulis articulis , sollicitudo Summi Pontificis ; ac proinde mirum esse non debet si Christiani non adeo se curiosos exhibeant earum legum quæ Romæ feruntur ac promulgantur. Alia est regnorum ratio , in quibus nihil constituitur præterquam Edictis regiis. Et tamen Principum benignitas tantopere hæc in parte subditis suis consulit , ut eos cura & labore solvat inquirendarum promulgationum quæ fieri possent in comitatu , neque velit suis legibus teneri , donec publicè propositæ sint in provinciis.

III. Neque est quòd in hac quæstione torqueamur , cùm ipsa etiam Concilia generalia his solennibus sua constituta obstringi satis aperte significaverint. Etenim Concilium Lateranense sub Innocentio III. habitum , cùm præcepisset medicis ut ægros inducerent ad consulendum suarum animarum saluti antè quàm morbo remedia parentur , addit tamen , penæ canoni adjectæ non esse locum antè quàm promulgatio canonis istius facta fuerit ab Episcopo : *Si quis autem medicorum hujus nostre constitutionis , postquam per Prelatos locorum fuerit publicata , transgressor existerit , tandiu ab Ecclesia ingressu arceatur , donec pro transgressione hujusmodi satisfecerit competenter.* Quin etiam

Capitul. Lud. P. an. 823. l. 1. cap. 24. in suo Constitutoribus coram omnibus relegant , no cunctis vestra ordinatio & voluntas nota fieri possit.

Ioan Andr. super ultima verba 6. Decretal. Darum Roma. Silvester verbo Lex. q. 6. Afior. l. 5. Iulii. c. 3. q. 1. Panorm. in c. co-pulcentes de consil. Molina disp. 191. Caietanus art. 4. Don. Soto l. 1. de lo. q. 2. a. 4. Nicol. Serranus dispus. de Legib. n. 16. 17. 18. 19. 60. 61. Quam enim joculari inquit , que lex Roma sit eandem eodem tempore memorato , in Gallia , Hispania , Italia , cremonif- que Christianissimam gentium partem fixam & promulgatam conseri.

C. 1. de oper. novi nunc. C. 31 in ad-jurisdictione d. 10.

Nov. ver. in Episcopo 7. c. 1. Panorm. 7. q. 1. de oper. novi nunc. c. 31 in ad-jurisdictione d. 10.

Coc. Lat. c. 11. C. 31 in inform. De pen. & remil.

Concilium Tridentinum, cum matrimonia clandestina rescidisset, ea tamen huic pœnæ obnoxia esse noluit, nisi post lapsum triginta dierum à die publicationis per singulas parochias factæ. Adeo necessaria visa est illius Concilij Patribus novorum Decretorum promulgatio.

IV. Ceterum si veteris Ecclesiæ consuetudinem inspiciamus, eam fuisse sapientissimorum illorum Episcoporum sententiam inveniemus, ut canonum etiam in Conciliis plenariis editorum promulgatio per provincias semper necessaria visa fuerit. Arelatense Concilium primum, quod ex omnibus ferè Occidentis provinciis Constantini voluntate convenit, post damnatos Donatistas, viginti duos canones constituit. Sed æquum esse non putavit iis clerum aut plebem teneri, donec per provincias editi fuissent. Hujus editionis curam Silvestro Summo Pontifici, quem reverentia commerita salutaverat, epistola ad illum scripta commisit: *Placuit etiam, inquit Patres, a te, qui majores dioceses tenes, per te potissimum omnibus insinuari.* Nicæna Synodus suis litteris ad Aegyptios & ceteros Episcopos, qui cœtui non interfuerant, per scriptis, quæ decreta fuerant significavit; eaque litteris ad vos perscribere necessarium visum est, inquit, ut intelligere possitis, cum quæ ibi in questionem & disquisitionem vocata, tum quæ decreta sanctaque sunt, imò verò Alexandrum Episcopum Alexandrinum iis canonibus instructum redire monet qui de rebus controversis editi essent. quod ultimum ad Aegyptios Episcopos referendum est. Ceteris enim provinciis decreta per eos Episcopos transmissa sunt qui Concilio intererant: quorum catalogum edidit Gelazius Cyzicenus in Actis Concilij Nicæni, cujus inscriptio hæc est: *Catalogus sanctorum Episcoporum per quos sancta magna & universalis Synodus Nicææ coacta misit omnibus in toto orbe terrarum Dei Ecclesiis ea quæ ab ipsis per Spiritum sanctum in ea constituta sunt.* Inter quos principem locum obtinet Osius, qui cum Bitone & Vincentio Romanis Presbyteris ea decreta in Occidentem detulit, ut Romæ, Italiæ, Hispaniæ, & ceteris usque ad Oceanum Ecclesiis publicè proponerentur. Par cura quamplurimis Episcopis per Orientem imposita est.

V. Sardicenis Synodus definitiones suas ad Iulium Romanum Episcopum perscripsit, consiliūque suum his verbis explicuit: *Tua autem excellens prudentia disponere debet ut per tua scripta, qui in Sicilia, in Sardinia, & in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt, & quæ definita, cognoscant, & ne igno-*

rantes eorum accipiant litteras communicatorias quos extra episcopatum iusta sententia declaravit. Quinetiam encyclicam epistolam ad omnes Episcopos dedit, ut subscriptione sua rebus definitis suffragarentur. Vnde profectum est ut in numero Episcoporum qui Sardicæ convenerunt ineundo gravissimè peccetur. Etenim, ut hoc etiam obiter adnotemus, cum octoginta tantum Episcopi ex Occidente, & totidem ex Oriente, litteris Constantis Constantiique evocati, Sardicam convenire deberent ad constituendam Synodum Oecumenicam, quemadmodum loquitur Socrates; Orientalium secessio locum sanè dedit Concilio Occidentalium de rebus propositis pleno jure decernendi & Athanasium restituendi, sed eorum numerum non auxit qui iudicium ferre debebant, si paucos Episcopos excipias, quidè Concilio Orientalium discedentes Occidentalibus se adjunxerunt. In Synodo Sardicensi LIX. Episcopos iudicium tulisse restatur Hilarius in Fragmentis, quamvis sententiæ synodicæ à paucis latæ subscripserint per varias provincias Episcopi pluraquam trecenti numero. Hoc est quod significat Athanasius in apologia de fuga; si rectè, & ut decet, verborum interpunctio, & quæ inde pendet sententiæ constituatur. Cum enim causam suam discussam & innocentiam probatam in Concilio Sardicensi dixisset, addit: *Atque iis quæ pro nobis definita sunt, consenserunt Episcopi plures quam trecenti.* Quod referendum non est ad suffragium in Concilio latum, ut à plerisque fieri solet, cum tantus non adesset Episcoporum iudicium numerus, sed ad subscriptiones Episcoporum, qui Sardicæ cum essent, sententiæ synodicæ adhæserunt, tum alij invitati ab Athanasio, cum provincias illas ab Italiæ finibus Ecclesiam Alexandrinam repetendo peragraret. Quod discretis verbis scriptum est ad calcem epistolæ synodicæ illius Concilij: *Hæc ita scriptis mandata, sacrum Sardicense Concilium ad eos qui interesse non poterant, misit: qui ipsi quoque suis suffragiis decreta synodi approbarunt. Eorum autem qui in synodo subscripserunt, ceterorumque aliorum, ista sunt nomina.*

Duobus annis post Synodum Sardicensem Photinus Episcopus Sirmij, quæ Illyrici Occidentalis metropolis erat, ob renovatam Pauli Samosatani hæresim, Mediolani in Concilio Occidentalium damnatur, atque iterum in Romana synodo de pellendo ab episcopatu Phorino tractatur. Damnationis istius Decretum pro more à Romanis ad Orientales mittitur: *Decretum, inquit Hilarius, ab Occidentalibus, sicut mos posse-*

O iij

Concil. Trid. c. 1.
de Reform. l. 11.
14.

Ep. Syn. Conc.
Nicæ. c. 10.
de Reformatione
l. 11. c. 10.
de Reformatione
l. 11. c. 10.

Catalogus Synod.
In. 1. c. 10.
de Reformatione
l. 11. c. 10.

Ep. Syn. Conc.
Nicæ. c. 10.
de Reformatione
l. 11. c. 10.

Idem Concilium
ad univ. Ecclesias.

Vide lib. 7. c. 3.
S. 4. 5.
Socr. l. 2. c. 10.
Athanasius in apologia
de fuga.

Athanasius in a-
pologia de fuga.
Sic ut apud Socr.
l. 2. c. 10. ubi
dicitur quod
trecenti Episcopi
subscripserunt.

Ep. Syn. Conc.
Sard. c. 10.
de Reformatione
l. 11. c. 10.

Hilarius in Frag-
mentis.

bat, ad Orientales mittitur, non injuria extorquendi, ut nunc agitur, ad sensum, sed instruenda universorum conscientia consuetudine.

Can. i. Conc. Eph. in 6. d. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

V I. Sed, ut ego quidem existimo, nihil ad præsentem disputationem accommodatius proferri potest epistola Concilij Ephesini ad singularum provinciarum & civitatum Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & universum populum data, qua synodus omnes certiores reddit de iis quæ adversus Celestij Pelagique hæresim, Ioannem Antiochenum, & confortes ejus factionis, decreta erant, his verbis peremptoriis: *Quoniam autem oportebat & absentes à sancta synodo, norantisque in urbibus & provinciis, ob aliquod impedimentum, sive ecclesiasticum, sive corporum, non ignorare que de ipsis sunt constituta.* Qua epistola describuntur nomina Episcoporum quos à communione Concilium excluderat, ne scilicet literas formatas & communicatorias ab illis acciperent, vel ad illos darent, ut Concilij Sardicensis epistola jam olim hunc ritum explicuerat. à quo comprobando nunc abstineo, quia res est omnibus notissima.

V I I. Eandem rationem secuti sunt Romani Pontifices in Decretis suis per provincias promulgandis. Quod patet ex verbis Siricij, qui ad Himerij Tarraconensis Episcopi consultationes cum graviter respondisset, illi dat in mandatis ut quinque provinciarum Hispaniæ Episcopis, id est, Tarraconensis, Carthaginensis, quæ deinde Toletana vocata est, Beticæ, Lusitanæ, & Galliciæ, vicinis hinc & inde provinciis, id est, Narbonensi, & Elusanæ, decreta sua insinuet, ne scilicet in posterum se ignorantia juris tueri possint: *Quamquam nulli Episcoporum statuta sedis apostolicæ vel canonum definita ignorare sit liberum, ut ait ille, scilicet ea quæ semel edita sunt, qualia erant pleraque quæ tantum Siricius decretis suis renovabat, & hæc ad tua consulta rescripsimus, inquit, ut in omnium cœpiscoporum nostrorum perferri facias notionem, & non solum eorum qui in tua sunt diœcesi (id est, provincia) constituti, sed etiam ad universos Carthaginenses, Beticos, Lusitanos, atque Callaicos, vel eos qui vicinis collimitant hinc inde provinciis, hæc quæ à nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub literarum tuarum prosecutione mittantur. Et quamquam statuta sedis apostolicæ vel canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum, utilius tamen & pro antiquitate sacerdotij tui dilectioni tuæ admodum poterit esse gloriosum, si ea quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimis tue sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenus & quæ à*

Siricius in decretis cap. 15.

nobis non inconsultè, sed providè, & sub nimia cautela & deliberatione, sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationibus aditus, qui apud nos nulli patere poterit, obstruatur.

Sanè adeo erat necessaria Decretorum Siricij per provincias promulgatio, in eo saltem jure quod novum condebat, nempe de Sacerdotum dejectione qui ab uxoris non abstinere, ut Innocentius de hoc capite ab Exuperio Episcopo Tolosano consultus rescripserit disparem esse conditionem illorum ad quos non pervenit forma ecclesiasticæ disciplinæ quæ ab Episcopo Siricio per provincias commeaivit, & eorum qui formam vivendi à Siricio missam scivisse deteguntur. Illis enim ignorantia venia remitteretur, ita ut de cetero penitus incipiant abstinere; hi autem sunt omnibus modis submovendi. Idem Innocentius, cum Relationi Antiocheni Episcopi respondisset, *Gravitas itaque tua, inquit, hæc ad notitiam cœpiscoporum, vel per synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat pervenire; ut quæ ipse iam necessariò percunctatus es, & nos elimatè respondimus, communi omnium consensu studioque ferventur.*

Innoc. ep. ad Exup. Tolos. in Decret. c. 11.

Innoc. ad Alex. ep. Ant. in Decret. cap. 47.

V I I I. Cum Zozimus Episcopum Arelatensem nova dignitate ornare vellet, nempe ut sine illius Episcopi formata epistola nullus Clericorum è Galliarum provinciis Romam veniens, in communionem Romani Pontificis susciperetur, Decretum suum publicè per provincias proposuit: *Quam auctoritatem, inquit, ubique nos misisse manifestum est, ut cunctis regionibus innotescat id quod statuimus omnimodis esse servandum.*

Zozim. ep. ad Arelat.

Hanc regulam amplexus est Summus ille Pontifex Leo, qui datam ad Nicetam Aquileiensem Metropolitanam epistolam hoc mandato claudit: *Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem fraternitatis tuæ emisimus, ad omnes fratres & comprovinciales tuos Episcopos facias pervenire, ut omnium observantia data prosit auctoritas.* Ab hac consuetudine manat quòd idem Leo Galliarum Episcopos certiores reddit de damnata Eutychetis hæresi in Synodo Chalcedonensi, & dejecto Dioscoro: *Nam fratres mei, qui vice mea Orientali synodo præfuderunt, quæ acta retulerint significo.* Non solum autem in iis quæ fidem respiciunt, sed etiam in iis quæ ad disciplinam pertinent, hunc ordinem secutus est Leo in Galliarum provinciis. Etenim cum Theodorum Forojuliensem qua ratione pœnitentiæ beneficium agris concedendum esset literis suis monuisset, addidit: *Hæc autem quæ ad interrogationem tuam respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantia*

Leo ep. ad Nicet. Aquil. in Decret. Leonii cap. 41.

Leo ep. ad Theod. Forojul.

excusatione generetur, in Metropolitanis tui nominam scias pervenire; ut si qui forte sunt fratrum qui de his antea putaverint ambigendum, per ipsum de omnibus que ad te scripta sunt instruantur. Ecclesie Gallicane Episcopi Decreta Romanorum Pontificum in synodis suis edebant, & canonibus inferebant, ut clerum iis servandis obligarent. Elegans est Concilij Agathensis canon nonus: *Placuit etiam ut si Diacones, aut Presbyteri conjugati, ad torum uxorum suarum redire voluerint, Papa Innocentij ordinatio, & Siricij Episcopi auctoritas, que est his canonibus inserta, conservetur.* Qua in re Africanorum exemplum sequebantur, qui juxta Siricij Papae epistolam decreverunt in Concilio Zellenfi, ne viduae maritus admittatur ad clerum, neve abjectum Clericum alia Ecclesia suscipiat, ne unus Episcopus Episcopum ordinet, excepta Ecclesia Romana. Eodem sensu accipienda sunt haec verba Concilij Africani: *Recitatae sunt literae Papae Innocentij, ut Episcopi ad transmarina pergere facile non debeant. Quod hoc ipsum Episcoporum sententia confirmatur.*

IX. Qui contrariam sententiam tuentur, scilicet necessariam non esse legum promulgationem, existimant se juvari posse verbis quibusdam Nicolai I. quae referuntur à Gratiano; in quibus excusationem Constantinopolitanorum repellit, qui dicebant se canonibus Sardicensibus non teneri, quod Graecis canones illi omnino ignoti essent. Sed, ni fallor, pro nobis stabit Nicolaus; si non haecamus nudis verbis, quae à Gratiano adducuntur, sed ejusdem Nicolai epistola ad Photium verba, quae uberius rem istam exequuntur, sincerè explicemus. Disputat Nicolaus adversus Photium, qui è laicorum grege & è palatinis administrationibus ad patriarchalem sedem provectus fuerat, pratermissis Clericis Ecclesiae Constantinopolitanae, qui omnem in dominicis castris atatem exegerant. Protulerat Nicolaus Decreta Celestini & Leonis, qui vetant neophytorum laicorum ordinationes, & juxta tantorum patrum sententiam, Photij recens ordinati communionem repulerat. Respondit Photius has leges Orienti non fuisse datas: *Sed dicitis: Haec non in lege suscepimus, & praevaricatores, qui significantius Graecè & Latina dicuntur, non sunt, nisi qui prae legem acceptam aliquid pravitatis commiserunt, sicut Apostolus ait: Vbi non est lex, ibi non est praevaricatio.* Replicat Nicolaus de lege naturali, cujus praescripto omnes tenentur; quae vetat ullum laedi, & alteri fieri quae quis sibi facta nollit. Hac juris naturalis aequitate niti decreta Pontificum, quae Clericis provectioribus injuriam fieri vetant

per laicorum praecipitum ordinationes. Sed quia nimis longè petita videbatur ratio desumpta è lege naturali, canone Sardicensis Concilij constituta Pontificum adversus laicos edita confirmat: *Noli, quia decreta ipsorum non susceperis, amplius asserere, cum ipsi nihil, nisi quod naturalis, quod de aeterna, necnon & gratiae lex jussit, instituant, & quidquid in Sardicensi sancti Patres Concilio statuerunt, custodiendum prorsus esse definiuerunt.* Ex quo sequitur, Nicolao nullam paruisse viam qua Photium servandis Decretis in Graecia nondum promulgatis obstringeret, nisi quod specialiter illa, de quibus erat quaestio, lege naturali & Concilio niti existimaret. Quare aliud pronuntiandum erit, ex ipsius Nicolai mente, si quae decreta proferantur quae lege naturali vel canonibus jam editis non fulciantur. Sed quia replicabat Photius, ignotos esse Orienti Concilij Sardicensis canones, idèoque se illorum auctoritate non laedi, quid retulit Nicolaus? An fortasse quod nos impugnamus, necessariam non esse canonum per provincias editionem? Minimè verò. Quin potius contrariae sententiae principiis acquiescens, non de jure cum Photio disputat, sed de facto; nempe receptos esse apud Graecos Concilij Sardicensis canones. Quod ille liquidissimè demonstrat, docetque illo Codice Canonum contineri, quo Graeci uterentur quotidie, imò & altera quadam Collectione quinquaginta titulis distincta: *Aut quomodo non sunt penes vos canones Sardicenses, quando inter quinquaginta titulos, quibus Concordia Canonum apud vos texitur, ipsi quoque reperiuntur.* De hac Collectione agerur libro III. cap. III. §. VIII.

X. Opponitur nostrae sententiae quod traditur in Decretalibus, de vitandis excommunicatis per omnes provincias, etsi excommunicationis sententia in una tantum diocesi promulgata fuerit. Fateor hac in parte recessum fuisse ab antiquo jure, quod Episcopis consortium excommunicati prohibebat, si admoniti essent per litteras, ut patet ex Concilio Arauscano, & Turonensi secundo, & aliis quamplurimis, imò etiam ex canone primo Concilij Ephesini quem superius laudavi. Quin etiam tempore Ivonis, excommunicatus ab uno Episcopo, à ceteris Episcopis erat excommunicandus, ut omnibus nota esset sententia lata in reum: *Sic enim antiquitus est institutum, & nuper in Arvernensi Concilio, omnium Episcoporum qui aderant consensu confirmatum, ut ab uno Episcopo quemlibet pro injuriis ecclesiasticis excommunicatum vicini quoque Episcopi excommunicent.* Hic tamen recentior ulus

Terrandus in Brev. T. 6. p. 112. 113. Concil. Zellen. et epistola Papae Innocentij.

Concil. Afric. cap. 61.

C. Gratianus. Dist. 74.

Nicolai I. ep. ad Photium.

Concil. Araus. cap. xi. anno 441. Turon. II. cap. 8. an. 1057.

Ivo ep. 74.

receptus quoad excommunicationes & interdictiones, nihil officit nostrae opinioni. Etenim et si sententia reddita in excommunicatione, eunt effectum habeat, ut absentibus vitari debeat, at tamen ut in aliis etiam dicecesibus servetur, in quibus non est promulgata, hoc à recentiori lege ecclesiastica proficiscitur, quae specialiter id statuit. Quare trahenda non est ad consequentiam. Imò verò, si rectè capio verba Innocentij III. qui ad probationem hujus consuetudinis adduci solet, cum de legum editione agit, omnino nostras partes tuetur. Ait enim, cum lex solenniter promulgata fuerit, non esse necesse ut speciali mandato auribus singulorum insinuetur. De singulis hominibus loquitur, non autem de provincis, in quibus solenniter editam fuisse legem supponit.

An verò duorum mensium vel angustioris temporis lapsus à die legis editae expectari debeat, rectè tradidit praeter ceteris Menochius.

e. i. de postulat. xxiij.

Menochius lib. 2. de Arbitr. Iud. caus. Camb. a. c. 187.

CAPUT XVI.

Synopsis.

I. Ius ferenda legis penes Principem solum. Sed aliter non tenet, nisi tacito populi iudicio recepta sit. Inde lex dicta communis Reipublicae sponso, non solum à Demosthene, sed etiam à Papiniano.

II. Summa cura adhibita olim à Principibus in legibus ferendis, ut civium utilitati consulere possent. Quare communis utilitas est legum propositum. Ab earum usu recedi potest, si sint incommoda.

III. Inde fit ut si statim à promulgatione lex officere videatur utilitati publicae, Principes censeantur ea nolle cives obstringi. Quare usus publici necessarius est, ut recepta esse dicatur. Ex eo non sequi, Principum arbitria populis subici, probatur exemplo tutorum.

IV. Tacitus populi consensus necessarius est in legibus quae de jure privato feruntur. Ius autem publicum à mero Principis arbitrio pendet; etsi ad utilitatem Reipublicae referri debeat. Ideo belli, pacis, & vectigalium rationes ad solum Principem pertinent.

V. Eadem conditio inest legibus ecclesiasticis, ut obligare non censeantur, donec sint usu recepta. Quae est frequentior sententia Theologorum & Iurisperitorum.

VI. Huic conditioni magis obnoxia videtur lex ecclesiastica quam civilis; tum quia data in adificationem; tum quia Episcopis dominatus concessus non est, ut Regibus gentium, apud Mattheum; qui explicatur. Dominatus abdicatur illis verbis à Sacerdotibus, ex Bernardo, Origene, Nazianzeno, Hieronymo, & Chrysostomo.

VII. Discrimen ecclesiasticae & civilis potestatis in hac specie expenditur. Imperium regium, totius Reipublicae salutem curat, aliquando etiam cum pernicie privata. Sacrosanctum nullum premere potest ut ceteros servet. Deinde juris dubij executionem sum-

mo jure urgere possunt Reges; non autem Episcopi. Pœnas lex civilis exigit à reo, ut eum perdat; lex ecclesiastica, ut servet.

VIII. Innocentius & Gelasius requirunt consensum Episcoporum ad executionem decretorum. Galli, quadragesimo abhinc annis, iustitiam legibus & canonibus se obstringi putabant: qui usu recepti essent. Olim omnia decreta communi sententia ferebantur. Ideo saltem tacitus consensus hodie necessarius est, ex Cusano.

IX. Vis constituendi penes solum Ecclesiam, sed executio pendet à consensu eorum quorum interest; in iis nempe quae disciplinam respiciunt. Quae res, cum facti sint, prudentes saepe fallunt. Explicatur Concilium Triburicense, quo non praecipitur Decreta omnino incommoda recipienda esse.

I. **C**ONDENDARUM legum auctoritatem penes Principes esse, nullus hodie dubitat. Olim quidem jura à populo, deinde à Senatu constituebantur, quorum interpretatio responsis prudentum & Praetorum Edictis constiruit, donec rebus ipsis dictantibus per partes evenit, ut necesse esset Reipublicae per unum consuli. Igitur constituto Principi datum est ei jus, ut quod constitueret, ratum esset, adeoque quod Principi placuisset, legis haberet vigorem; quemadmodum docent Pomponius & Ulpianus. Imò verò, ut observavit Iustinianus, in praesenti leges condere, soli Imperatori concessum est. Enimvero etsi vis Imperij sit penes Principem, tamen cum ad salutem omnium, civitatis incolumitatem, vitamque hominum & quietem conditae sint leges, earum executione cives teneri Principibus placuit, ea conditione, si commodas & utiles suis rebus futuras populus ipse judicaverit. Ipsae leges nulla alia ex causa nos tenent, quam quod iudicio populi receptae sunt, inquit Iulianus Iurisconsultus. Unde à Papiniano eleganter Lex dicitur esse Communis Reipublicae sponso; quia scilicet Reipublicae cives, quasi collatis tacite suffragiis, ad ejus praescriptum vitam instituire spondent. Quod à Iuliano primum, & à Papiniano, qui Praefecturam praetorij sub Caracalla gessit, usurpatum non esset, nec in Digestorum corpus à Iustiniano conjectum, si tacito illo populi iudicio Principis auctoritas in aliquo infringeretur. Hauserat quidem à Demosthene Papinianus legem esse veluti communem Reipublicae sponsonem, seu mavis τῆς πόλεως κοινῆς συμβολή, ut se habent verba Oratoris à Marciano Iurisconsulto relata. Sed quod apud Demosthenem ad Rempublicam Atheniensium accommodatum erat, in qua penes populum legum ferendarum jus fuit, hoc ad Romani Imperij majestatem retulit Papinianus; cujus dignitatem laesam non esse

L. i. ff. de off. m. i. ff. de imp. jur.

L. i. ff. de Cons. lib. Princ.

L. vi. C. de leg. lib.

Cicero n. de leg. lib.

L. de quibus i. ff. de legibus.

L. i. ff. de off. Demosth. aut. i. ad verba Aristot. lib.